

Бочуля Тетяна Володимирівна, д-р екон. наук, проф., академік Академії економічних наук України, завідувач кафедри бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-77, 0671899466; e-mail: bochulya@i.ua.

Бочуля Татьяна Владимировна, д-р екон. наук, проф., академик Академии экономических наук Украины, заведующая кафедрой бухгалтерского учета, аудита и налогообложения, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-77, 0671899466; e-mail: bochulya@i.ua.

Bochulia Tetiana, Doctor of Economics, Professor, Academician of the Academy of Economic Sciences of Ukraine, Head of Accounting, Audit and Taxation Department, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska st., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-77, 0671899466; e-mail: bochulya@i.ua.

DOI: 10.5281/zenodo.3601897

УДК 004.91:657.62:640.412

ІТ-АУДИТ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Н.С. Ковалевська, Н.В. Бойченко, І.В. Нестеренко

Розглянуто перспективи розвитку ІТ-аудиту як складової системи внутрішнього аудиту діяльності готельних підприємств в умовах застосування новітніх інформаційних технологій. Запропоновано встановити взаємозв'язок між інформаційною системою управління готелем та системою внутрішнього аудиту для забезпечення внутрішнього аудиту інформаційно-комунікаційними технологіями, що дозволяє підвищити оперативність і ефективність аудиторської перевірки. Обґрунтовано вплив системи внутрішнього аудиту на інформаційну систему управління готелем, що дає можливість підтримувати достатній рівень інформаційної безпеки підприємства.

Ключові слова: ІТ-аудит, облікова інформація, готелі, облік, внутрішній аудит, інформаційні системи та технології.

IT-АУДИТ КАК ПРИОРИТЕТНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ ВНУТРЕННЕГО КОНТРОЛЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ГОСТИНИЧНОГО БИЗНЕСА

Н.С. Ковалевская, Н.В. Бойченко, И.В. Нестеренко

Рассмотрены перспективы развития IT-аудита как составной системы внутреннего аудита деятельности гостиниц в условиях применения новейших информационных технологий. Предложено установить взаимосвязь между информационной системой управления гостиницей и системой внутреннего аудита для обеспечения внутреннего аудита информационно-коммуникационными технологиями, что позволяет повысить оперативность и эффективность аудиторской проверки. Обосновано влияние системы внутреннего аудита на информационную систему управления гостиницей, что дает возможность поддерживать достаточный уровень информационной безопасности предприятия.

Ключевые слова: IT-аудит, учетная информация, гостиницы, учет, внутренний аудит, информационные системы и технологии.

IT-AUDIT AS A PRIORITY DIRECTION OF INTERNAL CONTROL OF ACTIVITIES OF HOTEL ENTERPRISES

N. Kovalevska, N. Boychenko, I. Nesterenko

The study of the design features of the internal audit system of the hotel industry allowed the proposed interconnection of the hotel management information system and the internal audit system to be considered from two positions as providing internal audit with information and communication technologies, which allows increase the efficiency and effectiveness of the audit; and the controlling influence of the internal audit system on the hotel management information system, which allows to maintain a sufficient level of information security of the enterprise.

It is proved that computer audit covers the use of information technology and software as a method and tool of the auditor in the process of completing the task based on the assessment of reliability and identification of significant risks of the information system of the entity. The use of the developed system of criteria for selection of internal audit software has made it possible to substantiate the feasibility of using the software system "AuditExpert" in the enterprises of the hotel industry, which is an effective tool for integrating the audit with accounting information technologies and the implementation of the accounting information system in the audit program.

Keywords: IT-audit, accounting information, hotels, accounting, internal audit, information systems and technologies.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Аудит як один із найважливіших елементів ринкової інфраструктури та форма

незалежного фінансового контролю перебуває в Україні в стані еволюційних змін під впливом світової глобалізації економіки. Процес становлення й розвитку внутрішнього аудиту на сучасних готельних підприємствах знаходиться на стадії переходу від підтверджуючого аудиту до системно-орієнтованого, по суті, до практичної діяльності суб'єктів внутрішнього аудиту, орієнтованої на оцінку систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю підприємств. Нові умови діяльності підприємств впливають на аудиторську діяльність – принципово новим завданням внутрішнього аудиту стала не лише перевірка основних показників діяльності, але й застосування та розробка ефективної системи ІТ-аудиту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування теоретичних та організаційно-методичних аспектів внутрішнього аудиту й автоматизації аудиторських перевірок розглянуто в працях вітчизняних науковців: С.В. Івахненкова, Т.В. Бочулі, Ф.Ф. Бутиця, В.О. Шевичука, А.С. Крутової, О.Ю. Редька, О.Г. Пономаренко, Є.В. Мниха, Т.А. Писаревської, Л.М. Янчевої та зарубіжних учених: В.І. Подольського, В.В. Дика, А.І. Урінцова, П. Фрідмана, Ж. Рішара, А.Н. Романова, Н.П. Барішнікова, А.Д. Шеремета, Н.Р. Кондратова та ін. Ураховуючи результати й не применшуючи ролі здійснених досліджень, варто зазначити, що теоретичні та методичні питання автоматизації внутрішнього аудиту, а саме готельних послуг, обмежуються фрагментарними напрацюваннями щодо специфіки аудиту діяльності підприємств готельного бізнесу. При цьому недостатньо розробленими залишаються питання вдосконалення ІТ-інфраструктури готелів та доцільності впровадження ефективної системи внутрішнього аудиту із застосуванням новітніх інформаційних систем та технологій.

Метою статті є обґрунтування організаційних і методичних положень, розробка практичних рекомендацій з удосконалення системи ІТ-аудиту діяльності готельних підприємств. Основним завданням статті є таке: на підставі аналізу, концептуальних принципів проектування системи внутрішнього аудиту в структурі інформаційного сервісу готельного підприємства обґрунтувати методичні підходи до проведення ІТ-аудиту з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вплив інформаційних технологій на управління готельно-ресторанним бізнесом є достатньо значущим, оскільки прямо пов'язаний із підвищенням ефективності роботи як кожного менеджера окремо, так і готелю загалом. Інформаційні технології позначаються на конкурентоспроможності сучасних підприємств готельних послуг.

Використання комп'ютерних мереж, інтернету та інтернет-технологій, програмних продуктів наскрізної автоматизації всіх бізнес-процесів готелю сьогодні – це питання лідерства та створення конкурентних переваг, виживання на ринку в найближчому майбутньому [1]. Тому аудиторам не слід відокремлювати фінансовий облік і аудит від нагляду за інформаційними системами, які генерують дані [2]. Сучасні тенденції виглядають так, що майбутнє аудиторської професії – не за «господарським контролем» або «аудитом» як перевіркою бухгалтерської звітної інформації, а за аудитом інформаційних технологій, який ставить за мету контроль інформаційної безпеки підприємства та ефективності інформаційного сервісу загалом. У структурі системи внутрішнього аудиту підприємств готельно-ресторанної діяльності, на нашу думку, доцільно виділяти таку його складову, як ІТ-аудит.

Розвиток підприємства пов'язаний не лише з внутрішніми (корпоративними), але й із зовнішніми чинниками. Новітнім інструментом оптимізації діяльності суб'єктів господарювання сьогодні є інформаційні технології, функціональне призначення яких дозволяє прискорити та підвищити якість обробки облікової інформації для прийняття результативних управлінських рішень. Головною перевагою облікової інформації є наявність трьох характеристик: часової, якісної та кількісної, які дозволяють сформувавши інформаційне забезпечення внутрішнього аудиту, що сприяє формуванню об'єктивного управлінського рішення (рис. 1).

Іншими важливими складовими інформаційного забезпечення внутрішнього аудиту, що створюють підґрунтя для його ефективного проведення, є характеристики облікової інформації – своєчасність і суттєвість. Кожна з них оцінюється користувачами інформації суб'єктивно, оскільки інформація може бути подана в різних варіантах, що не знижує рівня достовірності й необхідності для потреб внутрішнього аудиту (рис. 2).

Взаємозв'язок між інформаційною системою управління готелем та системою внутрішнього аудиту доцільно розглядати з двох позицій (рис. 3):

- 1) як забезпечення внутрішнього аудиту інформаційно-комунікаційними технологіями, що дозволяє підвищити оперативність і ефективність аудиторської перевірки;

- 2) як контролюючий вплив системи внутрішнього аудиту на інформаційну систему управління готелем, що дозволяє підтримувати достатній рівень інформаційної безпеки підприємства.

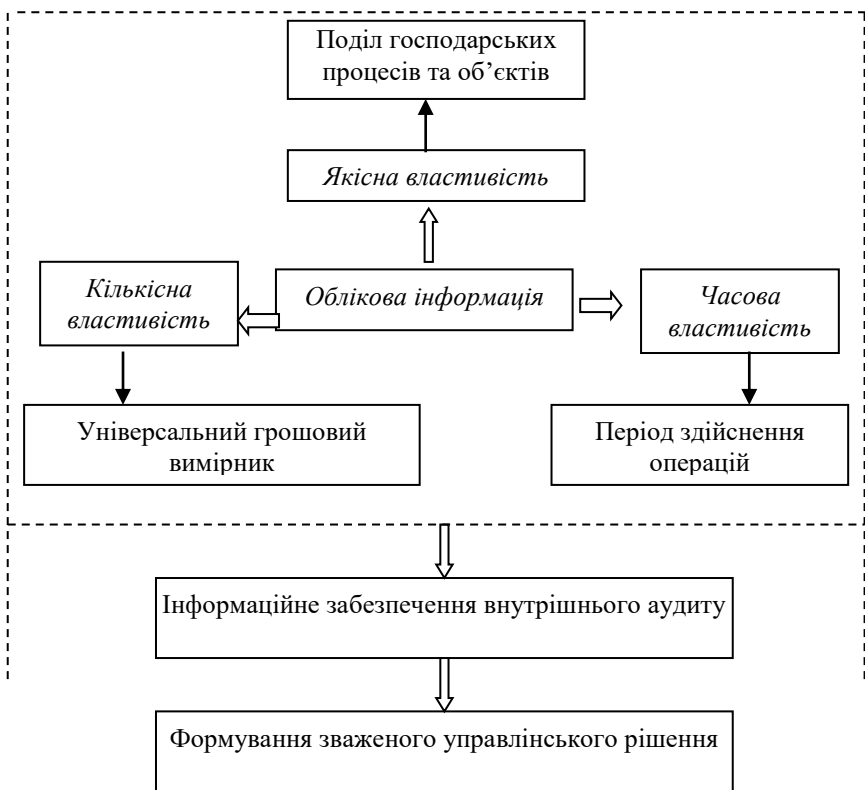

Рис. 1. Місце облікової інформації в системі організації внутрішнього аудиту

Поняття ІТ-аудиту формувалося під впливом еволюційного розвитку комп'ютерних технологій, методики обліку й аудиту, зміни ролі суб'єкта аудиту. Методи ІТ-аудиту можуть використовуватися для проведення різних аудиторських процедур, включаючи такі:

- детальні тести операцій і сальдо (наприклад, використання аудиторського програмного забезпечення для тестування операцій у комп'ютерному файлі);
- аналітичні процедури огляду (наприклад, використання аудиторського програмного забезпечення для виявлення змін або статей);
- перевірка відповідності загальних засобів контролю КІС (наприклад, використання тестових даних для перевірки процедур доступу до програмних баз даних);

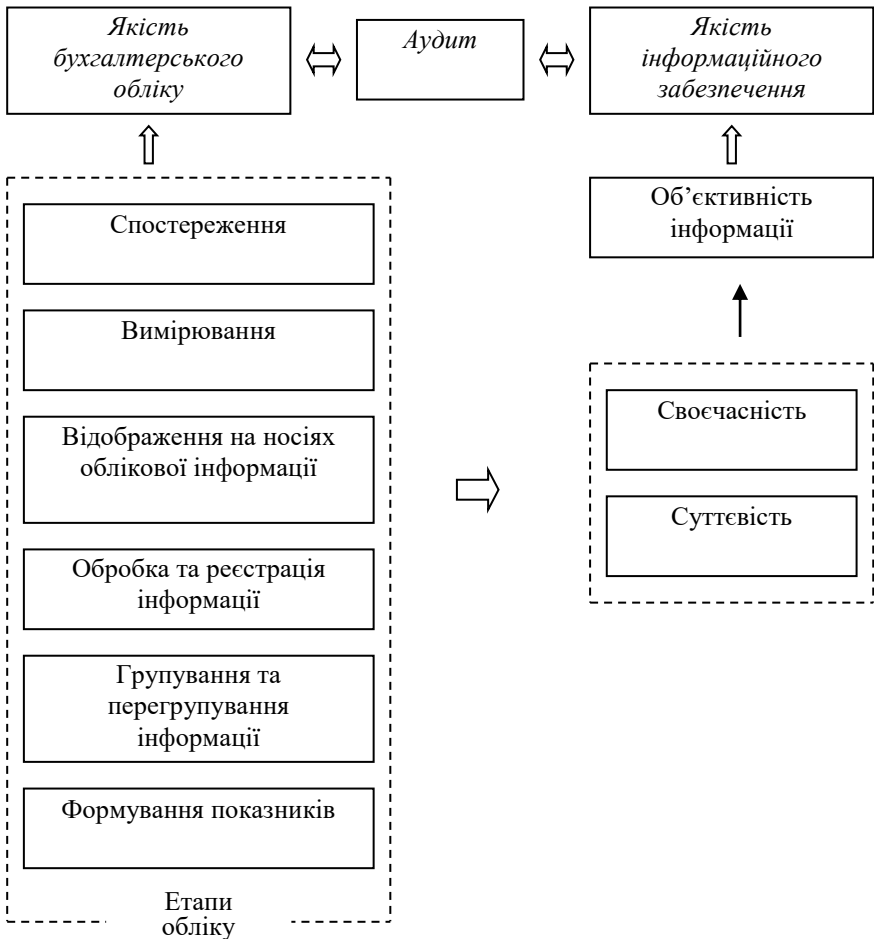

Рис. 2. Схема інформаційного забезпечення внутрішнього аудиту

– перевірку відповідності прикладних засобів контролю КІС (наприклад, використання тестових даних для перевірки функціонування запрограмованої процедури) (табл. 1).

Проведення ІТ-аудиту передбачає застосування відповідних технічних засобів (комп'ютери) та інформаційних технологій. Для проведення внутрішніх аудиторських перевірок на підприємствах готельного бізнесу доцільно застосовувати такі конфігурації

технічного забезпечення, як багатокористувальницькі робочі станції, локальні комп'ютерні мережі, централізовані сховища даних та віртуальні робочі станції (рис. 4).

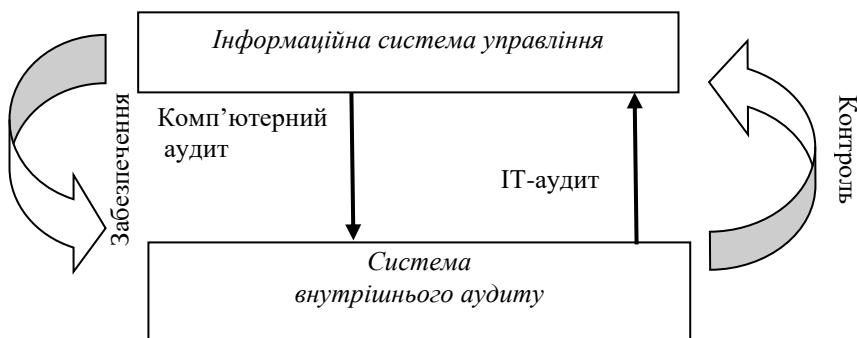

Рис. 3. Взаємозв'язок складових інформаційного сервісу готельних підприємств

Таблиця 1

Методи ІТ-аудиту діяльності готельних підприємств

Методи ІТ-аудиту	Програмне забезпечення	Зміст комп'ютерних процедур
1	2	3
Аудиторське програмне забезпечення складається з комп'ютерних програм, які використовують аудиторські процедури	Пакет програм загального користування	Комп'ютерні програми, призначені для виконання функцій з обробки даних, включаючи роботу з комп'ютерними файлами, відбір інформації, проведення розрахунків, створення файлів даних та друк звітів у формі, визначеній аудитором
	Програми спеціального призначення	Комп'ютерні програми, розроблені для виконання аудиторських завдань у певних умовах
	Програми-утиліти	Використовуються суб'єктом для виконання загальних функцій обробки даних (сортування, створення та друку файлів). Не призначені для аудиту

Продовження табл. 1

1	2	3
Тестові дані використовуються для проведення аудиторських процедур шляхом внесення даних у комп'ютер суб'єкта й порівняння отриманих результатів із задалегідь визначеними результатами	Тестування конкретних засобів контролю в комп'ютерних програмах	Тестується система контролю доступу до даних
	Відбір контрольних операцій	Контрольні операції відбираються з раніше оброблених господарських операцій або створюються аудитором для тестування окремих характеристик процесу обробки, здійснюваного комп'ютерною системою суб'єкта
	Вбудовані тестові підсистеми	Контрольні операції використовуються у вбудованих підсистемах із модулем, через який вони проходять під час звичайного циклу обробки

Вибір оптимальної конфігурації технічного забезпечення внутрішнього аудиту залежить від розміру готельного підприємства. Для готелів, номерний фонд яких не перевищує 50 номерів, найбільш прийнятною з огляду на витрати на впровадження та економічний ефект є стандартна робоча станція; від 50 до 100 номерів – локальна комп'ютерна мережа, а більше 100 номерів – віртуальна робоча станція.

Наступним етапом проектування комп'ютерної системи внутрішнього аудиту є вибір програмного забезпечення. У процесі здійснення такого вибору потенційному користувачу потрібно зіставити велику кількість нетотожних характеристик комп'ютерних програм та їх можливостей. Тому розробка формалізованих методик порівняння різних пакетів прикладних аудиторських програм, які дозволяють зменшити суб'єктивний фактор під час проведення незалежної аудиторської експертизи, має велике прикладне значення для проектування системи внутрішнього аудиту в готельних комплексах.

У зв'язку з цим множину параметрів, що мають бути використані для оцінки програмного забезпечення аудиторських процедур, було агреговано в три взаємопов'язані блоки (рис. 5).

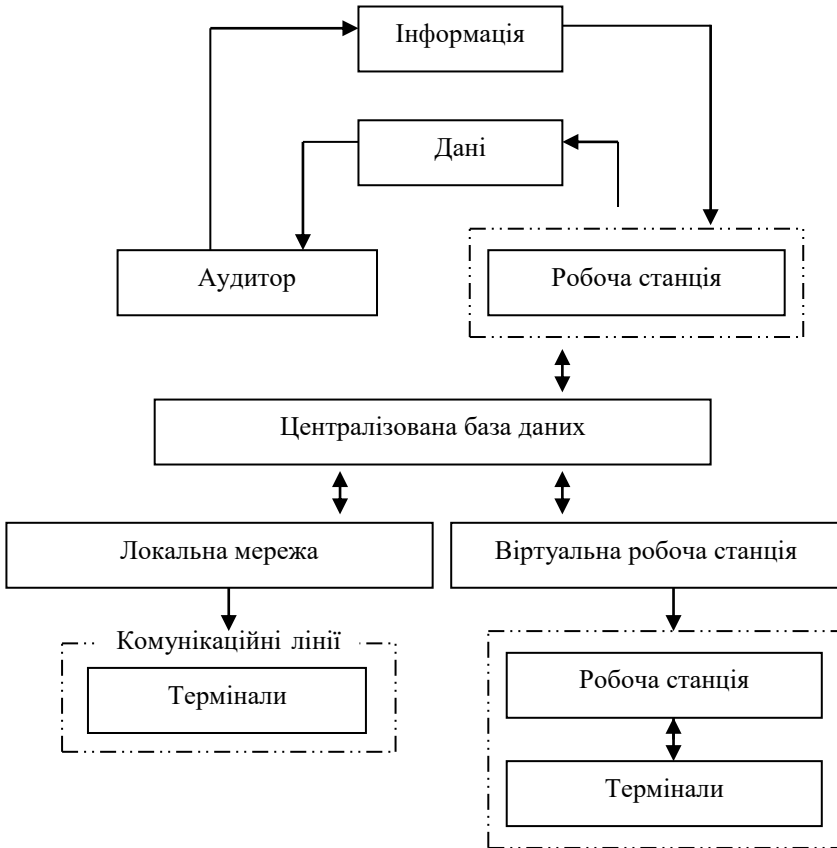

Рис. 4. Основні конфігурації технічних засобів готельних підприємств

Ефективним інструментом інтеграції аудиту з інформаційними технологіями бухгалтерського обліку є впровадження облікового інформаційного масиву до аудиторської програми, що використовується з метою виконання завдань діяльності та управління готельним підприємством. Застосування розробленої системи критеріїв вибору програмного забезпечення внутрішнього аудиту діяльності готельних підприємств дозволило обґрунтувати доцільність використання на підприємствах готельного господарства програмної системи «Audit Expert», яка є ефективним інструментом інтеграції аудиту з інформаційними технологіями бухгалтерського обліку та імплементації облікового інформаційного масиву до аудиторської програми.

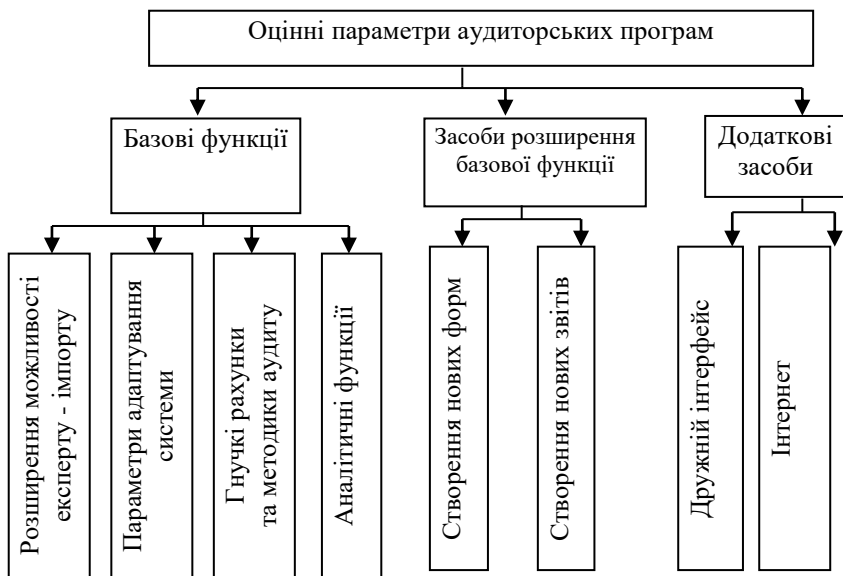

Рис. 5. Параметри програмного забезпечення ІТ-аудиту

Висновки. Використання терміна «ІТ-аудит» (аудит інформаційної системи) супроводжується відсутністю нормативного й методичного забезпечення, а також уніфікованих вимог до організації та проведення аудиторських перевірок. Цей чинник негативно позначається на розвитку сектору готельних послуг в інформаційному просторі України. Крім того, у ході здійснення перевірки внутрішніми аудиторами постає питання відповідальності за якість і об'єктивність проведення робіт з оцінки цілісності облікової інформації та надання гарантій захисту конфіденційності відомостей, отриманих під час надання готельних послуг. На цей момент у теорії та практиці інформаційних систем відсутнє однозначне тлумачення ІТ-аудиту. ІТ-аудит трактується як перевірка використовуваних компанією інформаційних систем, систем безпеки, систем зв'язку із зовнішнім середовищем, корпоративної мережі на предмет їхньої відповідності бізнес-процесам, що відбуваються в компанії, а також відповідності міжнародним стандартам, з наступною оцінкою ризиків збоїв у їхньому функціонуванні [5]. Пропонуємо визначати ІТ-аудит як системний процес отримання та оцінювання об'єктивних даних про

поточний стан діючої IT-інфраструктури організації, її комплексного обстеження й аналізу, а також визначення рівня її відповідності заданим критеріям та ефективності використання.

У рамках аудиту й експертизи IT-інфраструктури готелів має бути визначено функціональність, безпеку, цілісність IT-процесів тощо. Аудит технологічної інфраструктури дозволить замовникові отримати експертну оцінку поточного складу й рівня функціонування технологічних платформ, апаратно-програмних комплексів, мереж і засобів комунікації (IT-інфраструктури), а також отримати рекомендації з підвищення ефективності їхнього використання, модернізації, зниження вартості готельних послуг. Таким чином, упровадження запропонованої системи IT-аудиту діяльності підприємств готельного бізнесу сприятиме інтелектуалізації аудиту.

Список джерел інформації / References

1. Лутай А. П. Інформаційні технології і системи управління в готельно-ресторанному бізнесі України [Електронний ресурс] / А. П. Лутай. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua>

Lutay, A. “Information technologies and management systems in the hotel and restaurant business of Ukraine” [“Informacijni tehnologiyi i systemy upravlinnya v gotelno-restorannomu biznesi Ukrainy”], available at: <http://www.nbu.gov.ua>

2. Yancheva, L., Krutova A., (2009), “Features of the computer assisted audit stages and techniques in Ukraine”, *Proceedings of the 10th International Scientific Conference on Finance and Risk*, 24–25 November 2008, Slovakia, Bratislava, pp. 678-683.

3. Герасимова Н. С. Місце інформаційних технологій в системі внутрішнього аудиту готельних підприємств / Н. С. Герасимова // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 18–19 квітня 2012 р. – Черкаси, 2012. – С. 78–81.

Gerasimova, N. (2012), “The place of information technologies in the internal audit system of hotel enterprises” [“Misce informacijnyh tehnologij v systemi vnutrishnogo audytu gotelnyh pidpryemstv”], *Materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. 18–19 aprial 2012*, Cherkasy, pp. 78-81.

4. Krutova, A. (2008), “Prospects of the using of modern computer technologies in audit”, *Control, Development and Applied informatics in Business and Economics*, “Editura Didactice si Pedagogica” Publishing House, Bucharest, Romania, pp. 147-151.

4. Консалтинг і аудит у сфері IT 2004. CNews Analytics [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bezpeka.com>

“IT Consulting and Auditing 2004” [“Konsaltyng i audyt u sferi IT 2004. CNews Analytics”], available at: <http://www.bezpeka.com>

Ковалевська Надія Сергіївна, канд. екон. наук, доц., професор кафедри бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-34; e-mail: kavalserg@gmail.com

Ковалевская Надежда Сергеевна, канд. экон. наук, доц., профессор кафедры бухгалтерского учета, аудита и налогообложения, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-34; e-mail: kavalserg@gmail.com.

Kovalevska Nadiya, PhD in Economics, Associate Professor, Department of Accounting, Auditing and Taxation, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-34; e-mail: kavalserg@gmail.com.

Бойченко Наталія Вікторівна, канд. екон. наук, доц., кафедра бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-34; e-mail: boychenkon@meta.ua.

Бойченко Наталия Викторовна, канд. экон. наук, доц., кафедра бухгалтерского учета, аудита и налогообложения, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-34; e-mail: boychenkon@meta.ua.

Boychenko Nataliya, PhD in Economics, Associate Professor, Department of Accounting, Auditing and Taxation, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-34; e-mail: boychenkon@meta.ua.

Нестеренко Ірина Володимирівна, канд. екон. наук, доц., кафедра бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-34; e-mail: Irina_nest@bigmir.net.

Нестеренко Ирина Владимировна, канд. экон. наук, доц., кафедра бухгалтерского учета, аудита и налогообложения, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-34; e-mail: Irina_nest@bigmir.net.

Nesterenko Irina, PhD in Economics, Associate Professor, Department of Accounting, Auditing and Taxation, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-34; e-mail: Irina_nest@bigmir.net.

DOI: 10.5281/zenodo.3601949